

‘... เพราะบิดามารดาเบียดเบียนกันขึ้นก่อน เป็นอุทาหรณ์ให้ลูกเขาอย่าง
เบียดเบียนซึ่งกันและกันบ้าง เบียดเบียนกันแรงหนักเข้า
ถึงตบตีให้ประหัตประหารซึ่งกันและกัน หนักมือไปกว่านั้น
แตกแยกจากกัน อยู่รวมกันไม่ได้ อยู่รวมกันก็ตักกันเท่านั้น
พูดไม่ลงรอยกัน เพราะเบียดเบียนกันเสียแล้ว ...’

‘... พระพุทธเจ้า พระอรหันต์อรหันต์ ดำเนินมาอย่างนี้
ทำอย่างนี้ จึงได้รับความสุข
เราต้องการความสุขนี้ แต่หาความสุขในความทุกข์
ไม่หาความสุข ในเหตุของความทุกข์ ...’

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๔๗

พุทธโอวาท

๒๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (๓ ทน)

อพฺยาปชฺฌํ สุขํ โลก

ปาณญเตสุ สญฺญโม

สุขา วิวรคตา โลก

กามานํ สมตฺกโม

อสมฺมานสฺส โย วินโย

เอตํ เว ปรมํ สุขนฺติฯ

วิ.ม.(บาลี) ๔/๕/๖

ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงธรรมิกถาแก้ด้วยพุทธโอวาท พระองค์ทรง
ประทานเทศนาแก่บริษัททั้ง ๔ มีภิกษุบริษัทเป็นต้น พระทศพลทรงวางเนติแบบแผน
ด่ารับด่าราไว้ให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่ประชุมชนในยุคโน้น ตลอดมาจนกระทั่งถึงประชุม
ชนในยุคนี้ เราท่านทั้งหลายผู้เกิดมาประสบพบพุทธศาสนา ก็ควรจะได้ฟังพระธรรม
เทศนานั้นในบัดนี้

ตามวาระพระบาลีว่า อพฺยาปชฺฌํ สุขํ โลก ความไม่เบียดเบียนเป็นสุข
ในโลก ปาณญเตสุ สญฺญโม ความสำรวมระวังในสัจธรรมชีวิตหรือไม่มีชีวิตเป็นเหตุให้
รักษา สุขา วิวรคตา โลก ความปราศจากจากความกำหนดยินดีเป็นสุขในโลก
กามานํ สมตฺกโม ก้าวล่วงเสียซึ่งกาม อสมฺมานสฺส โย วินโย นำเสียซึ่ง
อสมมานะ เอตํ เว ปรมํ สุขํ นี่จะเป็นสุขอย่างยิ่ง ตรงนี้แน่เป็นธรรมสำคัญ ๕
ข้อด้วยกัน ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลกนั้นเป็นใจน มีอรรถาธิบายเป็นลำดับไป
ตนของตนไม่เบียดเบียนตนเองด้วยกาย หรือด้วยวาจา หรือด้วยใจตน ตนของตนเอง
ไม่เบียดเบียนบุคคลผู้อื่นด้วยกาย หรือด้วยวาจา ด้วยใจของตน ตนของตนเองไม่
เบียดเบียนทั้งตนและทั้งบุคคลอื่น ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจของตนเอง นี่เพียงพอ
ตนก็เป็นสุขแล้ว คนอื่นที่ไม่ถูกเบียดเบียนก็เป็นสุขด้วย ทั้งตนและบุคคลอื่นก็เป็นสุข
ทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่ยกย้ายไปไหน ความเบียดเบียนนี้เป็นทุกข์ในโลก ไม่ใช่เป็นสุข ความ
เบียดเบียนเป็นทุกข์ในโลก บัดนี้โลกกำลังเบียดเบียนซึ่งกันและกันอยู่ เดิมก็ออกจาก

ตนนั้นแหละ ไม่ใช่ออกจากไหน ความเบียดเบียนอันนี้ ถ้าว่าตนไม่คิดเบียดเบียนแล้ว ความเดือดร้อนก็จะมีเป็นไหน ความเบียดเบียนอันนี้แสดงโดยข้อเค้าสำเนาความก็เพียง ตนของตนกับบุคคลอื่น ๒ คนเท่านั้นในโลก โลกคือหมู่สัตว์ โอกาสโลก ชันธโลก โอกาสโลก ดิน น้ำ ไฟ ลม วิญญาณ อากาศ นี้เรียกว่าโอกาสโลก ชันธโลก รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สัตว์โลกที่ไปเกิดมาเกิดอาศัยขันธทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ขันธทั้ง ๕ ก็อาศัยโอกาสโลก ดิน น้ำ ไฟ ลม วิญญาณ อากาศ อาศัยอย่างนี้ นี่เมื่อมีขึ้นเป็นขึ้นในโลกแล้วเกิดเบียดเบียนซึ่งกันและกัน หมู่มนุษย์ใด ในสากลโลก ในประเทศใดหมดทั้งประเทศ ประเทศใดไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ประเทศนั้นได้รับความสุขแน่แท้ ประเทศใดเบียดเบียนในกันและกันเข้า ใน ๒ ประเทศ นั้นที่เบียดเบียนซึ่งกันและกันเป็นทุกข์แน่ ไม่ใช่เป็นทุกข์เพียงเท่านั้น หลังความทุกข์ มาให้ประเทศใกล้เคียงไม่ใช่น้อย ยังเราท่านทั้งหลายได้ประสบความเบียดเบียนมาแล้ว อย่างใหญ่เรียกว่าสงครามแล้ว ๒ ครั้ง ได้ประสบอย่างใหญ่ทีเดียว

พอปลายสงครามข้าวของแพงเกินส่วน ของหายากเกินส่วน เครื่องอุปโภค บริโภคไม่พอใช้จ่ายกัน ต่างประเทศถึงกับเดือดร้อนถึงความตาย นี่เห็นได้แล้วความ เบียดเบียนซึ่งกันและกันเป็นทุกข์ในโลกอย่างนี้ ตั้งตั้งแต่สกุลๆ เดียว บิดามารดา เดียวกัน อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ถ้าจะให้มีความสุขบิดามารดาต้องไม่เบียดเบียนซึ่ง กันและกันก่อน ลูกหญิงลูกชายของบิดามารดาเดียวกันต้องไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เมื่อมารดาบิดาไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันแล้ว มารดาบิดาก็ได้รับความสุขทั้ง ๒ ฝ่าย ลูกหญิงลูกชายไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันแล้ว ลูกหญิงลูกชายก็ได้รับความสุข ตลอด จนกระทั่งมารดาภรรยาได้รับความสุข ลูกหญิงลูกชายเบียดเบียนกันขึ้นเวลาใด มารดาบิดา ก็ได้รับความทุกข์เวลานั้น ถ้าว่าลูกหญิงลูกชายไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เมตตา ปราณีในกันและกัน รักใคร่ในกันและกัน สนทนสนมในกันและกัน กลมเกลียวในกันและ กัน ได้ชื่อว่าไม่เบียดเบียนในกันและกัน ถ้าว่าไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันดังนี้แล้ว มารดาบิดาสกุลนั้น ลูกหญิงลูกชายสกุลนั้นได้รับความสุข มีแต่ความเจริญเป็นเบื้อง หน้า ความเสื่อมทรมานไม่มี ที่จะได้ได้รับความเสื่อมทรมานแตกสลาย เพราะบิดามารดา เบียดเบียนกันขึ้นก่อน เป็นอุทาหรณ์ให้ลูกเอาอย่างเบียดเบียนซึ่งกันและกันบ้าง เบียด เบียดกัน แรงหนักเข้า ถึงตบตีให้ประหัตประหารซึ่งกันและกัน หนักมือไปกว่านั้นแตกแยกจากกัน อยู่ รวมกันไม่ได้ อยู่รวมกันก็ตีกันเท่านั้น พุดไม่ลงรอยกัน เพราะเบียดเบียนกันเสียแล้ว ก็ตั้งเป็น หมู่พวกไม่ได้ มารดาบิดาคู่นั้นเรียกว่าคุมความปกครองไม่อยู่ ไม่สามารถปกครองลูก

หญิงลูกชายไว้ได้ เป็นคนมีปัญญาแต่เพียงให้ลูกหญิงลูกชายเกิดเท่านั้น เลี้ยงให้ใหญ่โตเท่านั้น ที่จะปกครองลูกหญิงลูกชายปกครองไม่ได้ สัมหารอะไรที่จะไปปกครองผู้อื่น ปกครองลูกหญิงลูกชายของตนก็ไม่ได้

นี่ก็เพราะอะไร ก็เพราะความเบียดเบียน ถ้าความเบียดเบียนเลิกเสียแล้ว ไม่เบียดเบียนกันและกันแล้วก็ปกครองกันได้ ความเบียดเบียนนี้แหละสำคัญนัก ถ้าเลิกเบียดเบียนกันเสียได้ ตระกูลหนึ่งมารดาบิดาลูกหญิงลูกชายก็ไม่ต้องแตกแยกจากกัน เป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นหมู่เป็นพวกกัน อยู่ได้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในกันและกันได้เพราะไม่มีความเบียดเบียนในกันและกัน ขยายส่วนออกไปกว่านั้น กว้างออกไป ตระกูลหนึ่งๆ เต็มประเทศออกไป ขยายส่วนออกไปกว่านั้น ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ประเทศหนึ่งๆ ไม่เบียดเบียนกันทั้งหมด ปรากฏว่าประเทศนั้นจะได้รับความรุ่งเรือง เจริญเกิดจากความไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขด้วยกันทั้งนั้น ไม่ต้องมีตำรวจเฝ้า ไม่ต้องมีใครรักษา ไม่ต้องมีศาล ไม่ต้องมีตุลาการ การที่จะไม่เบียดเบียนกันได้เช่นนี้จะทำได้เช่นไร ต้องอาศัยพระพุทธศาสนาแท้ๆ จึงจะไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก เป็นที่ร่มเย็นเป็นสุขของโลก เป็นประมุขของโลก เป็นที่พึ่งของโลก เป็นผู้รู้จักหนทางเป็นที่ตั้งของความเสื่อม เป็นที่ตั้งของความเจริญ รู้ทางความเสื่อม รู้ทางความเจริญ รู้ทางร่มเย็นเป็นสุข รู้ทางเดือดร้อนเป็นทุกข์ พระพุทธเจ้ารู้ทุกอย่าง ได้วางเนติแบบแผนตำรับตำรา โลกก็เกิดขึ้นใหม่ๆ ยังมีมนุษย์น้อยอยู่ ลงมากินวันดินแล้วก็เหาะเหินเดินอากาศไม่ได้ ก็จ้อหลออยู่ในแผ่นดินนี้ ต่อไปๆๆ ก็ได้กายนั้นก็กลายมาเป็นมนุษย์เป็นลำดับไป กลายไปอยู่สมัครสังวาสในกันและกัน ได้เกิดมนุษย์ขึ้น เมื่อเกิดมนุษย์ในตอนต้นก็มีน้อยคน ไม่สู้จะเบียดเบียนกันนัก แล้วมนุษย์มากขึ้นเป็นลำดับ มนุษย์เริ่มเบียดเบียนกัน ไกลเคียงกันก็ทะเลาะบาดหมางให้ประหัดประหารกันด้วยกายบ้าง ด้วยวาจาบ้าง ด้วยใจบ้าง ก็เกิดเบียดเบียนกันขึ้น ทูบตีฆ่าฟันกัน ครานั้นโลกได้รับความเดือดร้อนเพราะเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ด้วยความให้ประหัดประหารซึ่งกันและกัน ทูบตีฆ่าฟันซึ่งกันและกัน ผู้ที่มีปัญญาก็ต้องแก้ไขให้มนุษย์เลิกเบียดเบียนกันเสีย เมื่อหยุดเบียดเบียนกันก็เป็นสุขทีเดียว

ต่อเมื่อเบียดเบียนกันอีก ความคับคั่งเข้า มากมนุษย์ด้วยกัน แย่งชิงอาหารในกันและกัน จกลักหลอกลวงในกันและกันเป็นทุกข์อีก มนุษย์เหล่านั้นเกือบจะโลกแตก

ทีเดียว ผู้มีปัญญาก็ต้องแก้ไขให้เลิกฉกฉัก หลอกหลวง ล่อหลอนในกันและกันเสีย ฉะนั้น โลกก็เป็นสุขสงบไปอีก

ต่อมาอีก มากมนุษย์เข้า มีความกำหนัดยินดีกันเกินไป ประทุษร้ายสับสนกัน ไม่ว่าลูกใครเมียใคร ตามชอบใจของตัวเองอีกแล้ว โลกแตกอีกแล้ว มนุษย์ผู้มีปัญญาก็แก้ไขให้มนุษย์พวกนั้นเลิกประทุษร้ายในกันและกัน เลิกผิดในกามเสีย ให้ยินดีเฉพาะ คู่ครองของตนๆ มนุษย์พวกนั้นก็สงบเงียบได้รับความสุขไปอีก

ต่อมาอีกมนุษย์มากขึ้น เกิดขี้ปดขี้ปอกันขึ้นแล้ว ไม่จริงแล้ว ถ้อยคำสำเนียง หลอกหลวง ล่อหลอน จ้อโก่งกันต่างๆ แล้ว เกิดถ้อยคำตลบตะแลงไปแล้ว เตือดร้อนแทบ จะถล่มทลายอีก มนุษย์ผู้มีปัญญาแก้ไขอีกสงบเสีย มนุษย์พวกนั้นก็ได้รับความสุขใจ เพราะสงบในการเบียดเบียน ในการหลอกหลวง ล่อหลอน พูดไม่จริง กลับพูดจริงกันเสียหมด มนุษย์ก็ได้รับความสุข

ครั้นต่อมามนุษย์สนุกกันใหญ่ บริโภคสุรากันขึ้นหมด ไอ้ที่ชักกฎหมายวาง กันไว้เท่าไรๆ ถล่มทลายหมด โลกจะแตกจะทำลายคราวนี้ ทำไงกันละ เกิดเหตุยก ใหญ่ เกิดอลหม่านทีเดียว ผู้มีปัญญาก็ต้องแก้ไขให้สงบ ให้เลิกสุรากันเสีย งดสุรา เสียให้ขาด ไม่บริโภคสุรากัน สิ่งที่ทำให้เมาเลิกกัน มนุษย์ก็ได้รับความร่มเย็นเป็นสุข ไป นี่ต้นเดิมของมนุษย์นะ เตือดร้อนแล้วก็สงบกันได้ด้วยวิธีนี้

แต่ในบัดนี้เล่า หมดทั้งสากลโลก หมดประเทศไทย หมดประเทศอเมริกา หมด ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี ญี่ปุ่น จีน รัสเซีย ฯลฯ ถ้ามีศีล ๕ ด้วยพร้อมๆ กัน เป็นใจ มีศีล ๕ พร้อมกันเสีย บริสุทธิ์พร้อมกันไม่มีร่องเสียด้วยกันทั้งนั้น โลกจะได้รับ ร่มเย็นเป็นสุขอย่างไรบ้าง โลกก็ได้รับร่มเย็นเป็นสุขทันใดทีเดียว ประเทศใดๆ อยู่ อยู่ใครๆ นอนไป สบายอกสบายใจ เพราะไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันหมดทั้งโลก นี่ ทำนวางตำรับตำรา หมูปลาอยู่เป็นหมู่เป็นพวกใหญ่ พวกใหญ่เบียดเบียนไอ้เล็ก กินไอ้ เล็ก ไอ้ใหญ่ก็ตอด ไอ้ใหญ่ขวางไอ้ใหญ่อยู่อย่างนี้แหละ เกะกะกันอยู่อย่างนี้แหละ หมูปลา ก็ไม่ได้รับความสุข หมูนกหมูเดียวพวกเดียวกันจิกกันข่มเหงคะนองร้ายกัน หมู นกก็ไม่ได้รับความสุขเพราะเบียดเบียนซึ่งกันและกัน หมูมนุษย์ละ เบียดเบียนซึ่งกัน และกันแล้วก็ไม่ได้รับความสุขแบบเดียวกัน ไม่ว่าสัตว์ชนิดใด ๔ เท้า ๒ เท้า เท้าเหย้น ๑ เท้ามาก ลงเบียดเบียนกันไม่ได้รับความสุข เลิกเบียดเบียนกันเสียเวลาใด เวลานั้น แหละ **อพฺยาปชฺชํ สุขํ โลเก** ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลกแท้ๆ

^๑ เท้าเหย้น หมายถึง ไม่มีเท้า

กามานํ สมตักกโม ก้าวล่วงเสียซึ่งกามทั้งหลาย กามทั้งหลายนั้นคืออะไร
 เล่า รูปที่ชอบใจนะซี เสียงที่ชอบใจ กลิ่นที่ชอบใจ รสที่ชอบใจ สัมผัสที่ชอบใจ
 เรียกว่า ปปัญจธรรม ธรรมที่ทำให้สัตว์ให้เนิ่นช้า ไม่เป็นอันที่จะให้มีเวลาให้ทาน จำศีล
 ภาวนา ความยินดีในรูปถอนไม่ออก ยินดีในเสียงถอนไม่ออก ยินดีในกลิ่นถอนไม่ออก
 ยินดีในรสถอนไม่ออก ยินดีในสัมผัสถอนไม่ออก จะหยุดจะยังเสียก็ไม่ได้ เสียตาย
 ห่วงใยอาลัย ละไม่ได้วางไม่ได้ ทำอย่างไรเล่าคราวนี้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ก้าวล่วงไม่
 พ้น จมอยู่ในความสุข จมอยู่ในปลั๊กของความสุขนั้นถอนไม่ออก จมอยู่ในปลั๊กของ
 ความทุกข์นั้นถอนไม่ออก เพราะธรรมนั้นทำให้สัตว์ให้เนิ่นช้า ให้เดือดร้อน ทุนทุราย
 กระสับกระส่ายต่างๆ นานา เป็นอยู่อย่างนี้ทั่วสากลโลกเพราะก้าวไม่ข้าม หามไม่พ้น
 ยินดีในรูปติดอยู่ในรูป ยินดีในเสียงติดอยู่ในเสียง ยินดีในกลิ่นติดอยู่ในกลิ่น ยินดีในรส
 ติดอยู่ในรส ยินดีในสัมผัสติดอยู่ในสัมผัส ธรรม ๕ อย่างนี้ ทำให้สัตว์เนิ่นช้า เรียกว่า
 ปปัญจธรรม ปปัญจธรรมทั้ง ๕ นี้เป็นตัวกามแท้ๆ เรียกว่าเป็นตัวพัสดุกาม และเป็น
 ที่ตั้งของกิเลสกามด้วย รูปนั้นแหละเป็นตัวพัสดุกาม ที่สาวๆ งามๆ ก็เป็นพัสดุกาม
 ความยินดีมันก็ไปติดมากขึ้น เสียงที่เพราะๆ งามๆ นั้นแหละเป็นตัวพัสดุกามแท้ๆ
 เป็นที่ตั้งของความยินดีหนักขึ้น กลิ่นที่หอมๆ ที่จับใจนั้นแหละเป็นตัวพัสดุกามแท้ๆ
 เป็นที่ตั้งของความยินดีมากขึ้น รสเป็นที่ชอบอกชอบใจ คือรสชาติที่เลิศที่ประเสริฐนั้น
 แหละเป็นตัวพัสดุกามแท้ๆ เป็นที่ตั้งของความยินดีหนักขึ้น สัมผัสทางกายเป็นที่ชอบใจ
 ของกายนั้นแหละเป็นตัวพัสดุกามแท้ๆ เป็นที่ตั้งแห่งความยินดีหนักขึ้น รูป เสียง กลิ่น
 รส สัมผัส ๕ นี้เป็นตัวพัสดุกาม ความยินดีในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส และใน
 สัมผัสนั้นเป็นตัวกิเลสกาม ถ้าก้าวไม่พ้น ติดอยู่ในตัวพัสดุกามเหล่านี้แล้วต้องเป็นทุกข์
 เนื่องนิตยอัตรา หัวเราะบ้าง ร้องไห้บ้าง ต่างๆ นานา ไม่เสื่อมสร้าง ต่อเมื่อใดก้าวล่วง
 ปัญจวิธกามคุณทั้ง ๕ ทั้งตัวพัสดุกาม ทั้งตัวกิเลสกามนี้ ปล่อยาวงเสียได้ ก้าวพ้น
 ไปเสียได้ ใครก้าวพ้นไปได้บ้างเล่า

เขวาท่านพรหมนะ ท่านพรหมก้าวพ้นไป ท่านรูปพรหมนะ เกิดตั้งแต่พรหม
 ปาริรัชชา พรหมบุโรหิตา มหาพรหมา ปริตตาภา อัปปมาณาภา อาภัสสรา ปริตต
 สุภา อัปปมาณสุภา สุภิกณหา เวหิพลา อสัณญัสตตา อวิหา อตปปา สุทัสสา สุทัสสี
 และ อกนิฏฐา เขวาท่านพรหม ๑๖ ชั้นนี้ก้าวล่วงพ้นกามไปเสียแล้ว มีรูปฌานเป็นที่ติด
 อยู่ รูปฌานนั้นนะติดอยู่กับใจ อ้ายท่านที่ติดอยู่ในใจ กามก็ติดอยู่กับใจเหมือนกัน
 ในมนุษยโลกนี้แหละ รูป เสียง กลิ่น รส ในมนุษยโลกนี้แหละ ติดอยู่กับใจเกาะไม่ออก

ไม่หลุดออกจากใจ ไปในสวรรค์ ๖ ชั้นฟ้า จาตุมหาราช ดาวดึงสา ยามา ดุสิต นิมมานรดี
ปรนิมมิตวสวัตตี ติดหนักขึ้นๆ ละเอียดหนักขึ้น เอร์ดิอรรอยหนักขึ้น ถอนไม่ออก ท่าน
พรหมท่านนั้นเป็นคนกล้าหาญ อดสำหรับพยายามหลักๆ จากหมู่คณะออกไป เล่นซ่อน
กระทำความเพียร ทำปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ให้บังเกิดขึ้น แต่พอ
ทำปฐมฌานเกิดขึ้นท่านนั้น โอ้อายกามนี้เป็นโทษจริง ฌานนี้วิเศษจริง เป็นคุณจริง
พ้นจริง ไปติดอยู่เสียกับฌานสบาย ติดอยู่กับกามเหมือนกับนั่งอยู่ในกองไฟ หรือนั่ง
อยู่ในกลางแดดจัด ทนไม่ค่อยไหว ไม่สบาย พอไปอยู่กับฌานเสียเหมือนเข้าร่ม สบาย
จริง เหมือนเข้าร่มที่เย็นมีน้ำล้อมอยู่ข้างๆ ทั้งเย็น ทั้งชื่นมีน ทั้งสบาย

ใจไปจรดอยู่กับรูปฌาน รูปฌานนะ ลักษณะเหมือนยังกับกงเกวียนเป็นเหมือน
กระจก แผ่นกระจก หนาตีบหนึ่ง วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วา กลมๆ ไม่ใช่กลมรอบตัว
กลมเหมือนกับกงเกวียนวงล้อต่างๆ กลมๆ เป็นแผ่นเดียวเหมือนกระจก กลมรอบตัว
แล้วก็ข้างๆ ก็เรียบร้อยเป็นอันดี ข้างหน้า ข้างหลัง เรียบร้อยดี ส่วนกายรูปพรหมก็
เข้านั่งอยู่บนกลางปฐมฌานนั้น พอขึ้นนั่งบนนั้นท่านนั้น เย็นอกเย็นใจสบายใจ ก็ติด
อยู่กลางดวงปฐมฌานนั้น พอใจจรดอยู่กับกลางดวงปฐมฌานได้ มันชื่นมีน สบาย
ความสบายของปฐมฌานนะวิเศษวิโสณัก

เขาเล่าเรื่องราว มหากษัตริย์องค์หนึ่งได้บรรลุปฐมฌานแล้ว สละราชสมบัติให้
ราชโอรสปกครองไป ตัวไปเป็นฤาษีชีไพรเสีย ภายนอกนั้น ฝ่ายผู้ได้รับรัชทายาท
นั้นไม่อาจจะปกครองได้ให้ไปตามบิดามา มหาเด็กเด็กซาก็ไปพร้อมกัน ผู้คนสกล
โยธามากมายหลามไปทีเดียว ไปตามพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเดิมผู้สละ
ราชสมบัติไปเสียนั้นจะเป็นผู้ปกครอง มีความสงบเงียบเรียบร้อยดี มหากษัตริย์ไปถึง
กำลังเข้าฌานสมาบัติอยู่ เข้าไปคอยอยู่จนกระทั่งมีโอกาสออกมา ก็เข้าไปทูลว่า
พระ องค์ เชิญพระองค์เสด็จกลับเสวยราชสมบัติ ไม่มีใครสามารถจะปกครองได้ มหา
กษัตริย์ก็ลืมนพระเนตรขึ้นก็ไถ่ถามเรื่องราว รู้เรื่อง เอ็งกลับไปเถอะข้าจะเข้าฌานของข้า
ข้าไม่ต้องการแล้วสมบัติ ข้าอยู่ในฌานของข้าสบายกว่า อยู่เป็นกษัตริย์ข้าไม่สบายเลย
ข้าเดือดร้อนนัก นั้นแน่ถึงขนาดนั้น ถึงขนาดนั้น อ้อ! การเข้าฌานนี้มันเลิศประเสริฐ
อย่างนี้หรือ ร่มเย็นเป็นสุขอย่างนี้ ที่จะละกามได้ต้องเข้าฌาน เข้าปฐมฌานเสีย กาม
ทำอะไรเราไม่ได้

บัดนี้ ที่วัดปากน้ำนี้มีธรรมกาย สูงกว่าฌานนั้นอีก โอโย นั่นสู้ไม่ได้ ไกล
กว่าฌานนั้นอีก เขามีธรรมกายกัน ถ้ามีความกำหนดยินดีเวลาใด แปรเข้าธรรมกาย

ไป ความกำหนดยินดีทำอะไรไม่ได้เลย ล้อมันเล่นเสียก็ได้ มันทำอะไรไม่ได้ ความกำหนดยินดีทำอะไรไม่ได้ ที่เราเป็นผู้ครองเรือนนะ ความกำหนดยินดีมันบังคับ เหมือนกับเด็กๆ ตามชอบใจมัน จะทำอะไรก็ทำตามชอบใจของมัน ความกำหนดยินดี มันบังคับ มันบังคับเช่นนั้นแล้ว เราเข้าธรรมกายเสีย ไม่ออกจากธรรมกาย ความกำหนดยินดีที่มันบังคับนั้นหายแวไปแล้ว เหมือนไฟจุ่มน้ำ

จงพยายามให้มีธรรมกายขึ้นเถิด เลิศกว่าฌาน ฌานนั้นก็พอใช้ได้ แต่ว่าจะ เข้าสักเท่าไรก็ตามเถอะ นั้นนะ ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน เลิศประเสริฐหนักขึ้นไป ก็ยังอยู่ในรูปภพ ถ้ายังติดกามอยู่ ยังแน่นอยู่ในกามนั้น เขาเรียกว่ากามภพ ติดอยู่ใน กาม ก้าวล่วงกามยังไม่ได้ พ้นจากกามหายบไป ในมนุษย์ ๑ สวรรค์ ๖ ขึ้นไปได้ ไป ติดอยู่ในรูปภพอีก แม้จะเข้าถึงอรุณฌานละเอียด ออกจากจตุตถฌานแล้วเข้าถึงอรุณ ฌานละเอียด เข้าอาภาสญาณจายตนฌาน วิญญูญาณจายตนฌาน อาภิญญญาณจายตน ฌาน เวนัสญาณาสญาณจายตนฌาน ก็ยังอยู่ในภพ ในอรุณภพอยู่ กามภพ รูปภพ อรูปภพเหล่านี้ ก็ยังไม่พ้นความกำหนดยินดีในรูปฌาน หรืออรุณฌานอยู่

เมื่อเข้าถึงธรรมกายแล้วละก็ ขึ้นไปเป็นชั้นๆ จึงจะพ้นจากกามได้ เข้าถึง ธรรมกายแล้ว เข้าไปเป็นชั้นๆ เป็นธรรมกายโคตรภู ธรรมกายพระโสดา ธรรมกายพระ สกทาคา ธรรมกายพระอนาคา ธรรมกายพระอรหัต เป็นจากกายอรุณพรหมอีก ๑๐ ชั้น ถึงพระอรหัต ถึงพระอรหัตชั้นที่ ๙ ที่ ๑๐ ละก็ ชั้นที่ ๑๗ ชั้นที่ ๑๘ ของกายทุกกาย ไป เข้าถึงกายพระอรหัต พอถึงกายพระอรหัตก็ **วิราโค เตส อคฺคมกฺขายติ** เลิศประเสริฐกว่าสังฆตธรรม เป็นอสังฆตธรรมทั้งหมด ถึงวิราคธรรมทีเดียว

นี่พอถึงธรรมกายได้แล้วละก็เลิศประเสริฐนัก นี่สูงนะ สูงขึ้นไป สูงไปที่เดียว นี่เรียกว่า **กามานํ สมตฺกุกโม** ก้าวล่วงพ้นเสียซึ่งกามไปได้ เป็นสุขจริงๆ แท้ๆ ที่เดียว ที่ก้าวล่วงกามไปแล้ว **สุขา วิราคตา โลเก** พวกกายรูปพรหมอรุณพรหม เหล่านี้ยังกำหนดยินดีในรูปฌานอรุณฌานอยู่ ถ้าว่ปราศจากความกำหนดยินดีเสียได้ ความกำหนดยินดีนี้มันร้ายนักทีเดียว มันทำเสียมรยาตหมดทีเดียว ชายก็เสียมรยาต หญิงก็เสียมรยาต ถึงกับฆ่ากันฟันกันทีเดียว ความกำหนดยินดีนะ มันจัดขึ้นมาเต็มที่ ละก็ ไม่ได้ละ บึงทีเดียว แมวกี่ร้องหวางทีเดียวนะ ทนไม่ไหว ความกำหนดยินดีเข้ามา บังคับถึงขนาดนั้น บังคับสัตว์เดียรัจฉาน ทั้งมนุษย์ก็บังคับมนุษย์แล้วก็แซวเที่ยว กลางค้ำกลางคิ่น เดินแซ่กๆ อยู่ไม่ค่อยไหว ความกำหนดยินดีบังคับมัน หมดทั้ง สากลโลกเป็นอย่างนี้ ห้ามมันอย่างไรก็ไม่ไหว เพราะความกำหนดยินดีเข้ามาบังคับ

มัน สุขา วิราคตา โลเก ปราศจากความกำหนดยินดีเสียได้เป็นสุขในโลก ถ้าว่า ปราศจากชั่วคราวเหมือนกับที่แก้กันมาแล้วนี้ เหมือนอย่างคัมครองกันมาแล้วนี้ อย่างชนิดนั้นไม่เรียกว่าปราศจากความกำหนดยินดี แต่อยู่ในความกำหนดยินดี จมอยู่ในความกำหนดยินดี ปราศจากความกำหนดยินดีเป็นสุขในโลก เหมือนภิกษุสามเณร หรืออุบาสกอุบาสิกา ปราศจากความกำหนดยินดีเสียชั่วคราวเสียเช่นนี้ก็สุขพอใช้เหมือนกัน เราได้พบแล้วอย่างนี้แหละ บางคนก็ว่าสบายจริง อยู่กับวัดवासบายจริง ไกลจากความกำหนดยินดี ภิกษุสามเณรก็สบายจริง มันไกลจากความกำหนดยินดี ถ้าว่ามันปราศจากจริงๆ ปราศจากความกำหนดยินดีจริงๆ ก็เป็นสุขในโลกทีเดียว เหมือนกับท่านรูปพรหม อรูปพรหม ท่านเหล่านั้นยังกำหนดยินดี ปราศจากความกำหนดยินดีในกามภพจริงๆ แต่ว่ายังกำหนดยินดีในรูปภพ อรูปภพอยู่ ถอนความกำหนดยินดียังไม่ออก ยังไม่เป็นสุขแท้ จะให้ถึงความสุขแท้เมื่อปราศจากความกำหนดยินดี ก็ต้องเข้าถึงธรรมกาย เข้าถึงธรรมกายในโคตรภู ปราศจากความกำหนดความยินดีจริง เมื่อออกจากธรรมกายก็กำหนดยินดีอีก เข้าถึงกายพระโสดายังมีความกำหนดยินดีอยู่ เข้าถึงกายพระสกทาคาก็ยังมีความกำหนดยินดีอยู่ เข้าถึงกายพระอนาคายังมีความกำหนดยินดี รูปปราคะ อรูปปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ยังกำหนดยินดีในรูปฌาน อรูปฌานอยู่ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ยังมี ยังยกเนือยกตัวอยู่ ยังฟุ้งซ่านอยู่ ยังรู้ไม่จริงยังสงสัย เมื่อถึงพระอรหันต์เสียตราบไฉไลก็ นั่นแหละ ปราศจากความกำหนดยินดีแท้ ไม่มีความกำหนดยินดีต่อไป ถ้าใจหยุดเหมือนเสาเขื่อนปักตรงหน้าวัดทีเดียว ลมพัดทางทิศทั้ง ๔ ทั้ง ๘ ไม่เขยื้อน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เข้ามากระทบสักเท่าไรก็ไม่เขยื้อน ลาม ยศ สรรเสริญ สุข โลกธรรมทั้ง ๘ มากระทบสักเท่าไรก็ไม่เขยื้อนต่อไป นั่นปราศจากความกำหนดยินดีเป็นสุขแท้ๆ เป็นสุขแท้ๆ ที่เดียว นี่เรียกว่า สุขา วิราคตา โลเก กามานํ สมตักกโม ก้าวพ้นกามไปเสีย กิเลสกาม พัสดุกามหมด ไม่หลงเหลือ ก้าวพ้นไปเสีย

อ้าว อธิบายข้ามมาเสียบทหนึ่งแล้ว ปาณญเตสุ สยญโม นั้นไม่ใช่เรื่องอะไร เรื่องสำรวมในศีล ปาณญเตสุ สยญโม สำรวมไม่เบียดเบียนในสัตว์ที่มีชีวิต ต้องระวังสัตว์ที่มีชีวิต ไม่เบียดเบียนสัตว์ที่มีชีวิต นี่ที่เราประพฤติปฏิบัติอยู่เป็นนิตย์ ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ส่วน กามานํ สมตักกโม ได้อธิบายไปแล้ว เพราะข้ามมาเสียบทหนึ่ง อธิบายไปแล้ว

อสมิมานสฺส โย วินโย นำเสียซึ่งอสมิมานะ อสมิมานะนั้นอะไร มานะนั้นอะไร เป็นมคธภาษาแล้วเราก็ไม่รู้จัก อสมิมานสฺส โย วินโย ทิฏฐิมาโน ทิฏฐิ แปลว่าความเห็น ยกความเห็นของตัวเอง ไม่มีใครสู้ สูงกว่าคนอื่น จนกระทั่งเลยเถิดข้ามธรรมไปเสียหมดเป็นมิจฉาทิฏฐิกัน นั่นเรียกว่ามิจฉาทิฏฐิ มิจฉาทิฏฐิกิจำแนกมากนัก จำแนกมากทีเดียว ทิฏฐิมากทีเดียว มากนัก ยกเนื้อมากตัว เชิดเกียรติของตัวเองเรื่อยไป พวกนี้พวกมานะ พวกทิฏฐิมานะหลง ไอ้ที่อสมิมานะ นี่ไอ้ที่ทิฏฐิมานะนี่ อสมิแปลว่ามียู่ เราเป็นคนคนหนึ่งเหมือนกัน เรามีเนื้อตัว เรามีความสามารถ เรามีอิทธิพล เรามีกำลัง หรือว่าเรามีอะไรๆ เหล่านี้แหละ เรียกว่าอสมิละ เราจงอยู่ไม่กลัวใครนี่นะเพราะเราไม่มีอะไรพอ ถ้าเราอสมิพอเข้า เราจะเหาะเหินเดินอากาศได้ ไปทั้งเข้าได้จะเป็นยังงี้ ถ้ามีขึ้นเช่นนั้นอสมิเกิดขึ้นทีเดียว ไม่กลัวใครทั้งโลกเทียว อสมิเกิดขึ้นทีเดียว จะท่วมทับเขาให้หมดทีเดียว นั่นตัวอสมิมานะ ไม่มีใครสู้ ยกเนื้อมากตัวทีเดียว เชิดตัวทีเดียว อสมิมานะนี้แหละทำให้โลกให้เดือดร้อน ไม่ใช่ทำพอดิพอร้าย โลกที่เดือดร้อนอยู่ก็เพราะอสมิมานะเหล่านี้ ไม่ยอมอยู่ได้กัน จะซ่าแรกกันอยู่ท่าเดียวละ หญิงก็ต้อยหมู่เดียวกันก็จะซ่าแรกเหมือนกันอยู่รำไปนั่นแหละ ภิกษุสามเณรก็ต้อยหมู่เดียวกันจะซ่าแรกกันอยู่รำไปนั่นแหละ อุบาสกก็ต้อยหมู่เดียวกันซ่าแรกเหมือนกันอยู่รำไป ไอ้ที่จะซ่าแรกกันขึ้นไป เช่นนี้ก็เพราะตัวอสมิมานะ เพราะถือว่าเราก็คคนหนึ่ง ก็เจ้าตัวทีเดียว ทำความพอใจของตน นี่เป็นของร้าย ไม่ใช่เป็นของดี ปล่อยไอ้พวกนี้ให้สงบเสีย

พระพุทธเจ้าท่านรู้แล้วในเรื่องเหล่านี้ ท่านพบกันมาแล้ว อยู่ในบังคับมันมาแล้ว ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าท่านจึงได้รู้ได้เห็น ว่า ตัวอสมิมานะนี้เป็นตัวสำคัญนัก เราถึงที่สุดของโลกุตระธรรมได้แล้วจึงได้เห็น ว่า อสมิมานะนี้เป็นตัวสำคัญ เราเวียนว่ายตายเกิดชั่วอยู่สิ้นกาลนานเพราะอสมิมานะนี้ เมื่อถึงตัดกิเลสสมุจเฉทปหานได้แล้วหมดอสมิมานะ ไม่มีในพระองค์เลย พระองค์ก็สบาย สบายเกินสบาย สุขเกินสุข ถอนอสมิมานะเสียได้ละก็ ท่านจึงได้ยืนยันว่า เอตํ เว ปรมํ สุขํ นี่แหละเว้ย เป็นสุขอย่างยิ่ง ปรมํ แปลว่าอย่างยิ่ง นี่แหละเว้ยเป็นสุขอย่างยิ่ง นี่แหละเป็นสุขอย่างยิ่ง ให้ถอนอสมิมานะ ถ้าถอนเสียได้ละก็ หญิงก็เป็นเจ้าหญิง ชายก็เป็นเจ้าชาย ภิกษุก็เป็นเจ้าภิกษุ เณรก็เป็นเจ้าเณร ถอนอสมิมานะเสียได้แล้ว แต่ว่าถอนยากจริงนะไม่ใช่ถอนง่าย อสมิมานะเป็นตัวถอนยากนัก ไม่เป็นของถอนง่าย

ในธรรมทั้ง ๕ ข้อนี้ ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลก ความสละสลวยในสัตว์ เป็นอยู่ทั้งหลายก็เป็นสุขในโลกเหมือนกัน ปราศจากความกำหนดยินดีก็เป็นสุขในโลก

ก้าวล่วงกามเสียได้ก็เป็นสุขไม่ใช่บ่อย เป็นสุขในโลกอีกเหมือนกัน เป็นอรหัตตอรหัตต์ เป็นสุขในโลก ถอนอัสสมิมานะ นำอัสสมิมานะออกเสียได้ นี่แหละเว้ย เป็นสุขอย่างยิ่ง ชั้นสุดท้ายนี้เป็นสุขอย่างยิ่ง สุขนี้เป็นความจริง ทั้ง ๕ ข้อนี้เป็นธรรมที่ย่อยของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงตรัสเทศนาในที่ประชุมภิกษุและภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกา เพื่อไว้เป็นตำรับตำราเนติแบบแผนของพระพุทธศาสนา ว่าพระพุทธเจ้า พระอรหัตตอรหัตต์ ดำเนินมาอย่างนี้ ทำอย่างนี้ จึงได้รับความสุข เราต้องการความสุขนัก แต่หาความสุขในความทุกข์ ไม่หาความสุขในเหตุของความทุกข์ หาความสุขในเหตุของความทุกข์ หาความสุขเป็นอย่างไรละ หาเงินให้มากๆ เข้า แต่พอได้เงินมากเข้าเป็นอย่างไรละวะ เดือดร้อนเป็นจ่าละหวั่นเทียว ต้องรักษาเงินทองเหล่านั้น ก็ฉันว่าเป็นสุขหาเงินทองเหล่านั้น หามาเถอะ ถ้าว่าในป่าในดอนเป็นอย่างไร หามาได้สักแสนสักล้าน มนุษย์มันก็รู้จักกันทีเดียว ก็คุมพวกปล้นฆ่าทีเดียว นั่นเห็นแล้ว เงินทองเป็นสุขซี้ อ้าว เงินทองเป็นทุกข์เสียแล้วหาเป็นสุขไม่ เมื่อรู้ชัดเช่นนี้ละก็ เอาเป็นมั่งมีละ เอ้า ยกแผ่นดินให้ปกครองเสียทีเดียว เป็นอย่างไรบ้าง ໄ໓ ถูกปกครองแผ่นดิน ผมไม่รู้เลยขอรับว่ามันจะเป็นอย่างไร ถ้ารู้อย่างนี้จะก็ไม่รับทีเดียว เดียวนี้มันขึ้นนั่งบนหลังราชสีห์แล้ว จะลงมันก็กัดตาย ก็จำเป็นต้องขี่มันไปอย่างนี้เอง กลัวก็กลัวมันเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ผู้ปกครองก็กลัวชีวิตเหมือนกับอยู่บนหลังราชสีห์ นั่นเหตุเป็นที่ตั้งของความทุกข์ทั้งนั้น ไม่ใช่เหตุเป็นที่ตั้งของความสุข เหตุเป็นที่ตั้งของความทุกข์ก็เหมือนพระสิทธิราชธรรมาภิบาลทั้งราชสมบัติแสวงหาพุทธการกธรรม พอได้พุทธการกธรรมก็ได้เป็นพระพุทธเจ้า ก็ได้พบตัวยอดสุขทีเดียว นี่ท่านรอดไปอย่างนี้ ถึงซึ่งความไม่เบียดเบียน ถึงซึ่งความเป็นผู้ระวางในสัตว์ทั้งหลาย ถึงซึ่งความเป็นผู้ปราศจากความกำหนดยินดี ถึงซึ่งผู้ก้าวล่วงซึ่งกามทั้งหลายไป เป็นผู้ถอนอัสสมิมานะเสียได้ เอตัม เว ปรมํ สุขํ นี่แหละเว้ย เป็นสุขอย่างยิ่ง ความจริงเป็นอย่างนี้ เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้วก็จำไว้เป็นเนติแบบแผนสืบต่อไป

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีคือความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ สทา โสตุถิ ภาวตุ เต ขอความสุขสวัสดิ์จงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยามความเพียงเท่านี้

เอาจู ก็มีด้วยประการฉะนี้ ๕

